

POSTANOWIENIE

13 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

na posiedzeniu niejawnym 13 grudnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa V. GmbH w D.
przeciwko E. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 30 marca 2023 r., V AGa 12/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu odpisu niniejszego postanowienia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest

sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do przytoczonych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wiążące się z wprowadzeniem do porządku prawnego art. 203¹ k.p.c., ograniczającego możliwość podniesienia procesowego zarzutu potracenia wierzytelności nie pochodzącej z tego samego stosunku prawnego, z którego powód wywodzi roszczenie o zapłatę. Zdaniem skarżącego przytoczony przepis nie doczekał się jednoznacznej wykładni w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a w doktrynie prezentowane są rozbieżne stanowiska odnośnie do dopuszczalności podniesienia zarzutu nieistnienia zobowiązania z uwagi na złożenie pozaprocesowego oświadczenia o potraceniu jeszcze przed wszczęciem postępowania sądowego.

Dodatkowo, odwoławszy się do dyspozycji art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz nimi sytuacji kryzysowych (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2905 ze zm.) i uchwały Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, skarżący podniósł, że wyrok wydał Sąd w wadliwym, jednoosobowym składzie w postępowaniu odwoławczym, gdy brak było uzasadnionych interesem ochrony zdrowia publicznego podstaw do ograniczania składu osobowego sądu rozpoznającego apelację. W tym stanie rzeczy, z uwagi na naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji zaszła nieważność postępowania przed sądem apelacyjnym.

O potrzebie wykładni przepisów prawnych jako przesłance przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania można mówić wtedy, gdy z mającego zastosowanie lub mogącego mieć zastosowanie w sprawie przepisu dekodowane są różne normy prawne, a brak jest wypowiedzi w doktrynie i orzecznictwie, które by te różnice usuwały i wyjaśniały przyczyny ich występowania.

W doktrynie wskazuje się, że zarzut potrącenia w rozumieniu art. 203¹ k.p.c. ma charakter zarzutu merytorycznego, polegającego na przeciwstawieniu faktycznym twierdzeniom powoda własnych twierdzeń o faktach, które nie obalając jednak podstawy faktycznej powództwa, niweczą żądanie pozwu w całości lub w części, trwale lub przejściowo. Z założenia więc zarzut taki powinien zmierzać do wykazania, że podstawa faktyczna powództwa nie istnieje, a tym samym żądanie pozwu jest nieuzasadnione. A zatem, nie ulega wątpliwości, że zarzut potrącenia odnosi się wprost do *meritum* sporu, a jego uwzględnienie prowadzi do oddalenia powództwa. Oświadczenie o potrąceniu, którego złożenie ujawnione zostanie w postępowaniu przez podniesienie zarzutu mającego niweczyć zasadność żądania powoda, jeżeli jest skuteczne, to prowadzi do umorzenia wierzytelności, stosownie do art. 498 i n. k.c.

Doktryna i orzecznictwo pozostają zgodne, że skuteczne skorzystanie z zarzutu potrącenia w rozumieniu art. 203¹ k.p.c. wymaga od pozwanego określenia (skonkretyzowania) przedstawionej do potrącenia wierzytelności, wykazania jej istnienia (w tym wysokości) oraz jednorodzaowości z wierzytelnością powoda, zaskarżalności i wymagalności. Chociaż Sąd Najwyższy dostrzega, że w doktrynie występują dwie grupy poglądów, przypisujące potrąceniu dwa znaczenia: szerokie – odnosi się do możliwości sformułowaniu oświadczenia o potrąceniu jeszcze przed wszczęciem sądowego sporu, o charakterze „przedprocesowym” lub „pozaprocessowym”, a także wąskie – uwzględnia rozdzielenie dwóch instytucji o znaczeniu materialnym, tzn. oświadczenia o potrąceniu na gruncie prawa materialnego oraz zarzutu potrącenia podniesionego przez uprawnionego w toku procesu, to jednak w świetle norm prawa prywatnego nie ma przeszkód ku temu, aby opowiedzieć się za pierwszym z tych znaczeń (por. też wyrok Sądu Najwyższego z 7 listopada 2008 r., II CSK 243/08). Uprawnione jest zatem twierdzenie, że pozwany może zgłosić zarzut potrącenia dopiero po wytoczeniu powództwa przeciw niemu, lecz obowiązany jest wtedy jednoznacznie wyrazić wolę potrącenia w toku postępowania. Niemniej, może również dokonać potrącenia przed wszczęciem procesu cywilnego, co obliuguje go jednak do powołania się w procesie na skutki czynności podjętej poza procesem.

W drugim ze wskazanych przypadków spoczywa na pozwanym ciężar dowodu co do konieczności przytoczenia przed sądem na tyle adekwatnych twierdzeń o podniesionych okolicznościach uzasadniających dokonanie potrącenia, aby mogły się one złożyć na stan faktyczny w sposób, który doprowadzi sąd *meriti* do oparcia o nie swojego rozstrzygnięcia. Bezspornie zatem wszystkie przesłanki potrącenia, o których mowa w art. 498 k.p.c., a w szczególności zaskarżalność i wymagalność, muszą zostać przez uprawnionego dostatecznie udowodnione.

Analiza motywów pisemnych wyroku Sądu Apelacyjnego prowadzi do przekonania, że Sądy *meriti* wyczerpująco rozważyły kwestię zgłoszenia zarzutu potrącenia. Zarówno Sąd pierwszej, jak i drugiej instancji przeprowadził kompleksową ocenę stanu faktycznego sprawy i odniósł się do zarzutu podniesionego przez skarżącego. Nie zanegował też szerokiego znaczenia instytucji potrącenia i nie wykluczył, że skorzystanie przez skarżącego z jego funkcji kompensacyjnej jeszcze przed wytoczeniem powództwa było możliwe.

Przeprowadzone postępowanie rozpoznawcze pozwoliło Sądom *meriti* dojść do przekonania, że pozwany w istocie nie wykazał przysługującej mu wierzytelności ani co do zasady, ani co do wysokości. W ocenie Sądu Najwyższego lektura uzasadnienia wyroków Sądów obu instancji *prima facie* prowadzi zaś do wniosku, że skarżący nie zindywidualizował wierzytelności w sposób dostateczny, co zdyskwalifikowało podniesiony przez niego zarzut potrącenia (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 6 października 2006 r., V CSK 198/06). Mimo to Sądy orzekające w sprawie podjęły się obszernego omówienia stosunków prawnych łączących obie strony w możliwie szerokim ujęciu gospodarczym i podjęły się rozważenia wszelkich istotnych okoliczności, które aktualizowałyby możliwość skorzystania z zarzutu potrącenia. Postępowanie przez nie prowadzone nie było obarczone żadną wadliwością w tym przedmiocie. Pozwany nie traci możliwości wykazania w odrębnym postępowaniu, że przysługiwały mu wierzytelności, których dotyczyło oświadczenie o potrąceniu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odnosi się w zasadzie do występujących na tym tle różnych poglądów doktryny, które jednak nie

doprowadziły do wydania przez sądy rozstrzygnięcia, w którego przypadku stosowanie normy art. 203¹ k.p.c. skutkowałoby ukształtowaniem sytuacji prawnej skarżącego w sposób skrajnie odmienny od rozstrzygnięć innych sądów powszechnych, które dokonywały subsumpcji w oparciu o tożsame stany faktyczne przy wykorzystaniu tożsamych przepisów prawa.

Brak jest podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na zarzucaną przez pozwanego nieważność postępowania, którą pozwany wywodzi z art. 367 § 3 zdanie pierwsze k.p.c. w związku z art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1327) i uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasady prawnej – z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, gdyż ustalony w tej uchwale sposób wykładni powołanych przez pozwanego przepisów ma zastosowanie do orzeczeń wydanych w postępowaniu apelacyjnym od jej wydania.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 7 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1935), orzeczono jak w postanowieniu.

A.W.

[a!]